

1. Θεωρητικό μέρος

Το θεωρητικό υπόβαθρο

Το γλωσσικό λάθος κατά την κατάκτηση της Γ1/Γ2

1. Μπιχεβιορισμός (δεκαετία '60)

εκμάθηση \Rightarrow αντίδραση σε εξωτερικά ερεθίσματα, λήψη της κατάλληλης ενίσχυσης

γλωσσικά λάθη \Rightarrow ανεπιτυχής/ άστοχη αντίδραση σε ένα ερέθισμα \Rightarrow μη επιθυμητά και αποφευκτέα

2. Αντιπαραθετική Ανάλυση (Lado: 1957): σύγκριση της Γ1 και της Γ2, σημεία απόκλισης και σύγκλισης ανάμεσα στη μητρική γλώσσα και στη γλώσσα-στόχο

3. Έμφυτοκρατική Θεωρία (Chomsky): στροφή προς την έμφυτη ικανότητα του ανθρώπου για γλωσσική εκμάθηση \rightarrow αύξηση του ενδιαφέροντος για τον έλεγχο και την ανάλυση της διαγλώσσας των μαθητών

4. Ανάλυση λαθών (error analysis)

τα λαθεμένα εκφωνήματα: απόδειξη ότι ο μαθητής βρίσκεται στη διαδικασία της γλωσσικής κατάκτησης (Corder: 1967), θετική ενίσχυση (Selinker: 1992)

διάκριση λαθών

- συστηματικά
- τυχαία

Νέες τάσεις

5. Ανάλυση λαθών βασισμένη σε σώματα κειμένων από γραπτά των μαθητών

(learner corpus-based error analysis)

Αξιοποίηση της Ανάλυσης/Διόρθωσης λαθών κατά τη μαθησιακή διαδικασία

Βήματα για την πραγματοποίηση της ανάλυσης λαθών:

- **Συγκέντρωση των κειμένων** (γραπτών και προφορικών) των μαθητών: ιδιαίτερη προσοχή στην ορθή κωδικοποίηση των στοιχείων του μαθητή (π.χ. χώρα προέλευσης, χρόνια εκμάθησης/έκθεσης στη γλώσσα, κ.ά.)
- **Δημιουργία φακέλου μαθητή** (portfolio) με τις εργασίες του
- **Ποσοτική και ποιοτική εξέταση λαθών**
- **Ερμηνεία των λαθών** με βάση το σύστημα της μητρικής γλώσσας του μαθητή
- **Ανάλυση των λαθών** είτε σε **ατομικό** επίπεδο (στον ίδιο το μαθητή) είτε σε **συλλογικό** επίπεδο (αποδελτίωση των λαθών όλων των μαθητών ανά εργασία και παρουσίασή τους σε ολόκληρη την τάξη)
- **Αξιοποίηση των λαθών**: ο δάσκαλος το παρουσιάζει στην τάξη και οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν **γιατί η γλωσσική παραγωγή είναι λαθραία**. Η ορθή εκφορά του λόγου καταγράφεται στο τέλος στο συμβατικό ή διαδραστικό πίνακα ή τονίζεται προφορικά από το δάσκαλο.

Είδη λαθών

Ταξινόμηση με βάση το επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης

1. φωνητικά/ φωνολογικά:

- σε φωνήεντα: *τελεωραση, παραβλιματα,*
- στην ηχηρότητα: *μπείνακες, είγαν, ζωχραφίες, δρανία,*
- στον τόπο άρθρωσης: *αδέλθεια, διαθορετικο*
- στον τρόπο άρθρωσης: *σκολείο, καθηγκητών*
- σε συμφωνικά συμπλέγματα: *αθτοκινιτο, διεβθιντι*
- αναντιστοιχία γραφής προφοράς: *τραπέζγα, σπιτγα, μαγαζγα, κοζμοσ, τακσι, φτιακσουν, ανχονεται, συνηαριτιρια*

2. γραφηματικά:

- αναντιστοιχία γραφής-προφοράς:
τραπέζγα, σπιτγα, μαγαζγα, κοζμοσ, τακσι, φτιακσουν, ανχονεται, συνηαριτιρια
- χρήση γραμμάτων της μητρικής γλώσσας: *τρένο*
- σύγχυση γραμμάτων της Γ2: *τάζη*
- κεφαλαία γράμματα (capitalisation): *ΔΑΣΚΑΛΑ*

3. μορφοφωολογικά

- όρια λέξης: *τοσπίτιμου*

Είδη λαθών

Ταξινόμηση με βάση το επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης

4. ορθογραφικά:

- σε λεξικά μορφήματα: *Χρόμα, φότα, μειλάω,πιγέναν, χρίσιμα, ψυλά, ανθρωπος, ορεο, μαθιματα, τόρα, βρήσκεται, πληρωφορικη, πεχνιδάδικο, βηβλιοθήκες*
- σε γραμματικά μορφήματα: *θελουμαι, ταλαιπωρούντε, να βγάλι, δουλιά, της ιδεες, η άνθρωπη, αγαπιτή φίλοι, κενούριω, (οι) γνώσις, ει δυο, τις ευροπις, σκευτίκε*

5. μορφολογικά:

- στο γένος: *η πίνακα, η μέση (αντί το μέσο), θρανιες, στην οισόγειο, τα άμαξα (οι άμαξες), στα νέα Τρίγλια*
- στη ρηματική όψη/ στο χρόνο: *για να ανοίξουμε τα παράθυρα πρέπει να ανεβαίνουμε στο θρανίο, και να τα ανοίγουμε, πάντα πρέπει να πάρει συμβουλές, μου αρέση να ταξιδέψω, εύχομαι να αποφασίζεις να έρθης και εσύ, παλιά οι άνθρωποι ταξίδεψαν με ...*

Είδη λαθών

Ταξινόμηση με βάση το επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης

6. μορφοσυντακτικά:

- παράλειψη/ προσθήκη άρθρου:** είμαι Τάμτα, εμένα μα ρέσι φίλος και ΔΑΣΚΑΛΑ, να γίνει (το) δικό της, μέσα υπάρχει καρέκλαις τα τραπέζια
- στη συμφωνία γένους/ αριθμού/ προσώπου/ πτώσης:** η τύχη είναι καθαρά, η αυλή ... είναι μεγάλο, είναι κάποι καθιγιτές που είναι αυστηρές, κενούριες φρανία, ένα τειλεωρασι μεγάλω, το σκολείο μου είναι πολύ όμορφη, μου αρεσουν η ταξη, έχι ορεα πεχινιδάδικο, η καρεκλες είναι σπαζμενη, τα μέσα συγκοινωνίας μας χριαζόμαστε, να συζητατε με τον αλλο συμαθητη του, ηταν παρα πολυ δυσκολο για άνθρωποι , μια μεγάλη ικόνα με χριστως, έχι...ανεμιστιρας
- παράλειψη/ προσθήκη πρόθεσης:** πιγένω Α2 τάξη, για να πάμε πόλη σε πόλη, όπως παράδειγμα, στειν συνεργασία είναι μια μηρασμένη δουληά, απο το σχολειο έχουμε έναν πολυ καλο διεβθιντι
- στη φωνή/ έγκλιση:** παλια οι ανθρωποι μετακινησαν με αλογα, μια ιδέα που έχει κάποιος «επεξεργάζεται» από όλα τα παιδιά, πρέπει βοηθάτε ο ένας τον άλλο, μπορεί έχει, ας να πούμε πως, ηταν πολυ δυσκολο να εβρισκες

Είδη λαθών

Ταξινόμηση με βάση το επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης

7. συντακτικά:

- παράλειψη συνδέσμου / λέξης:** *γιανα πεταη μενα (και για να) πιγενι το κοσμο, τάξη μου βρίσκετε (εκεί) που ίνε, και οτι ταξι (υπάρχει) μια μεγάλη ικόνα, και για καφέ φρανιά (έχει) απώ ένα ειπωλογιστή λεπτωπ, και φτάνουμε πιο γρήγορα στη δουλειά μας (...)* παρά με το γαϊδούρι
- λαθεμένη επιλογή συνδέσμου:** *επειδή είναι γεμάτη η πόλη με καφσαερια γιατῆ είναι πολύ κακό και για μας (αντί γι' αυτό)*
- ανύπαρκτη συντακτική δομή:** *εκτός που (εκτός του ότι), τα μηχανάκια έκαναν ένα χάλια θόρυβο τους, νε μαρεση, γιατί δεν θα βγει τόσο καλύτερα όσο την εργασία*
- σειρά όρων:** *δεν υπάρχει το κατί πολύ καταστροφικό, τα πλεοτεκτήματα το κεθέ μέσω που είχε*

Είδη λαθών

Ταξινόμηση με βάση το επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης

8. λεξιλογικά/ σημασιολογικά:

- επίδραση από τη μητρική γλώσσα: Για μένα ο ρατσισμός **σηκώνει** σημαντικά θέματα... (εγείρει, ανακινεί) ~ *raises issues*
- ανύπαρκτη λέξη**: έδιναν γκάζες (αντί για πατούσαν γκάζι), *ευκολεύετε*
- λαθεμένη χρήση λέξης**: τα προβλήματα που μας δημιουργούν όλα αυτά είναι οι καύσונες (αντί καυσαέρια), ο πίνακας έχει πολλά χαλάσματα (αντί κατεστραμμένα σημεία), παραδέχεστε (αντί αποδέχεστε) την γνώμη του άλλου, συγκοινωνούσαν (αντί χρησιμοποιούσαν μέσα συγκοινωνίας...)

9. πραγματολογικά/ υφολογικά:

- επίδραση από τη μητρική γλώσσα ως προς τη δήλωση της ευγένειας: κύριε Γιάννη, μπορεί να πει τι ώρα είναι; *Lei riuò dirmi che ore sono*
- Σύγχυση λαϊκού-λόγιου ύφους**: Αυτό είναι καταπόδι.

Είδη λαθών

Ταξινόμηση με βάση το επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης

10. κειμενικοί δείκτες/ δείκτες οργάνωσης λόγου:

Οι κειμενικοί δείκτες μπορεί να είναι σύνδεσμοι, επιρρήματα, επιρρηματικές φράσεις, μόρια, παρενθετικές φράσεις, μεταγλωσσικές εκφράσεις (άκου να δεις, να σου πω κάτι κτλ.)

παράλειψη

λαθεμένη χρήση

Μου αρέσει πολύ να φτιάχνω αφτοκίνιτο. Βλέπω μηχανή, διορτώνω προβλήματα. Γιατί όταν μεγαλόνο, φέλο να γκίνο μηχανικός αφτοκινίτον.

**Ανάλυση λαθών με βάση τη
μητρική γλώσσα
Προφορικός Λόγος**

Ανάλυση λαθών σε επίπεδο προφοράς (φωνολογικά λάθη)

- Λάθη στην προφορά των **Κινέζων** μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Λάθη στην προφορά των **Τούρκων** μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Λάθη στην προφορά των **Σλαβόφωνων** μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Λάθη στην προφορά των **Αλβανών** μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Λάθη στην προφορά των **Άγγλων** μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

Λάθη στην προφορά των κινέζων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

- ❑ Σύγχυση ανάμεσα στα φωνήματα /l/ και /r/.
Το φώνημα /r/ δεν υπάρχει στην κινεζική (μανδαρινική).
 - ❑ Συμφωνικά συμπλέγματα: η σύγχυση ανάμεσα στα δύο φωνήματα γίνεται ακόμη πιο έντονη, π.χ. κλίμα-κρίμα
 - ❑ Ανοιχτές συλλαβικές δομές: π.χ. δάνεια από την αγγλική γλώσσα:
Disney > disini, Aspirin > asipilini, karaoke > kalaok, bar > ba
- Αναμένεται να κάνουν το ίδιο με φωνολογικά δύσκολες λέξεις της ελληνικής που διαθέτουν δύο, τρία ή τέσσερα συμφωνικά συμπλέγματα στη σειρά.

Λάθη στην προφορά των τούρκων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

1. Φωνήεντα

Φωνηεντική αρμονία: οικονομία δυνάμεων → διαδοχή φωνηέντων από συλλαβή σε συλλαβή

Π.χ. εξωτερικός δανεισμός της τουρκικής από άλλες γλώσσες:

docteur (γαλ.) > *doktor* (τουρκ.), *manager* (αγγλ.) > *menecer* (τουρκ.)
αυθεντής (ελλην.) > *αφέντης* > *efendi* (τουρκ.)

Λάθη στη Γ2: *στροτός αντί *στρατός, *κολουνιβέρ αντί *καλοριφέρ*, *σολουνακία αντί *σωληνάκια*

2. Σύμφωνα:

[t] αντί [θ]: *Ατήνα αντί Αθήνα

[d] αντί [d]: *ντώρο αντί δώρο

[g] αντί [γ] σε αρκτική θέση λέξης: *γκάλα αντί γάλα (ο φθόγγος [γ] υπάρχει στην τουρκική, αλλά μόνο μετά από οπίσθια φωνήεντα σε μεσαία ή σε τελική θέση: ağa

[k/h/γ] αντί [x]: *κορός αντί χορός, *χέρια αντί χέρια;

Λάθη στην προφορά των σλαβόφωνων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

1. /f/ → /θ/

π.χ. *φάλασσα, *φέλω, *φα πάω, *φήκη, *φρανίο

2. /v/ → /δ/

π.χ. *βέντρο, *βεν πάω, *βίνω,

3. /t/ → /θ/

π.χ. *τέλω, *τείος, *τέμα

4. /d/ → /δ/

π.χ. *ντίνω, *ντεν πάω,

5. /g/ → /γ/

π.χ. *γκάτα, *γκαιντούρι

Λάθη στην προφορά των αλβανών μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

1. [k] → [x]

π.χ. *έκω

2. [c] → [ç]

Π.χ. *κέρι, *μακαίρι

3. [g] → [ɣ]

π.χ. *γκάτα, *γκαιντούρι

4. [t] → [j]

*γκύρω

Λάθη στην προφορά των άγγλων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

Σύμφωνα

1. [k] → [c]

π.χ. [kerí]

2. [x] → [ç]

π.χ. [xéri]

3. [g] → [ɣ]

π.χ. *γκάτα

4. δασύτητα συμφώνων

Φωνήεντα

προφορά και των δύο

φωνηέντων των

διφθόγγων, π.χ. [eikóna]

σύγχυση του [a] με το [ə]

επιτονισμός

Διόρθωση λαθών στον προφορικό λόγο

Μέθοδοι

1. Χρησιμοποίηση ελάχιστων ζευγών
2. Αρθρωτικές ασκήσεις
3. Χρησιμοποίηση ποιημάτων και τραγουδιών
4. Επικοινωνιακές δραστηριότητες και γλωσσικά παιχνίδια που σχεδιάσμενα με στόχο να ελέγξουν την φωνολογική επίγνωση των μαθητών
5. Γλωσσοδέτες, παρηχήσεις, κ.ά.

**Ανάλυση λαθών με βάση τη
μητρική γλώσσα**

Γραπτός Λόγος

**Η περίπτωση του γραμματικού
γένους**

Το γραμματικό γένος στην ελληνική γλώσσα

Το γραμματικό γένος αποτελεί:

- ☐ μία εγγενή γραμματική κατηγορία του ουσιαστικού χωρίς σημασιολογικό περιεχόμενο
- ☐ ένα μορφολογικό δείκτη που σχετίζεται με την ταξινόμηση του ονόματος σε κλιτικές τάξεις, και με τη συμφωνία

π.χ. η χαμηλή τιμή, το υψηλό κόστος

Γλώσσες που δεν παρουσιάζουν διάκριση γραμματικού γένους: τουρκική

Στην τουρκική δε δηλώνεται η γραμματική κατηγορία του γένους (Σελλά-Μάζη, 1994: 128).

Κατά συνέπεια, σχέσεις που γραμματικοποιούνται στη ΝΕ στην τουρκική εμφανίζονται λεξικοποιημένες (βλ. Τζεβελέκου και Πασχάλης, 2001),

π.χ. θείος-θεία, αδελφός-αδελφή

αλλά *erkek cardeş* (= αδελφός) — *kiz cardeş* (= αδελφή), όπου στη ρίζα του αρσενικού ουσιαστικού προστίθεται το μόρφημα *erkek* (= άντρας), και στη ρίζα του θηλυκού το μόρφημα *kiz* (= κορίτσι) αντίστοιχα.

**Γλώσσες που δεν παρουσιάζουν διάκριση
γραμματικού γένους: κινεζική**

Η ίδια περίπτωση με εκείνη της τουρκικής:

yīshēng ‘doctor’

nányīshēng ‘male doctor’

Γλώσσες που δεν παρουσιάζουν διάκριση γραμματικού γένους: αγγλική

Δήλωση/ απόδοση γένους: εξαιρετικά περιφερειακή και μόνο σε περιπτώσεις που υπάρχει αντιστοίχιση προς το φυσικό γένος,

π.χ. *actor-actress*

Και στις 3 περιπτώσεις (τουρκική, κινεζική, αγγλική), η αυθαιρεσία του γένους στην ελληνική προκαλεί σύγχυση, ιδιαίτερα στις μη πρωτοτυπικές περιπτώσεις,

π.χ. *ο κράτος, *ο οδός,

αλλά και σε πιο πρωτοτυπικές,

π.χ. *η κορίτσι, *η πρόβλημα

Γλώσσες που παρουσιάζουν διάκριση γραμματικού γένους: ρωσική

Σημαντική θετική ενίσχυση από τη μητρική γλώσσα των μαθητών

Τα αρσενικά ουσιαστικά της ρωσικής λήγουν σε σύμφωνο (περίπου το ίδιο μπορούμε να πούμε και για το ελληνικό $-ς$).

Τα θηλυκά ουσιαστικά της ρωσικής λήγουν σε $-α$.

Τα ουδέτερα ουσιαστικά της ρωσικής λήγουν σε $-ο$.

Γλώσσες που παρουσιάζουν διάκριση γραμματικού γένους: αλβανική

Τα αρσενικά της αλβανικής λήγουν σε –i, ενώ στην ελληνική την κατάληξη αυτή τη βρίσκουμε στα ουδέτερα.

Στα ελληνικά τα ονόματα δέντρων είναι θηλυκού γένους, ενώ τα ονόματα καρπών ουδέτερου.

Στα αλβανικά και τα δύο είναι θηλυκά.

Συνεπώς αναμένεται παρεμβολή από τη μητρική γλώσσα.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Anastassiadis-Symeonidis A., E. Vletsis, M. Mitsiaki & V. Chouma. 2009. “Analyse d’erreurs phonologiques et morphologiques dans un corpus écrit d’apprenants de grec langue seconde” . *8es Journées scientifiques du Réseau LTT*, Lisbonne, 15-17 octobre 2009.

Αναστασιάδη Α., Ε. Βλέτση, Μ. Μητσιάκη & Βαλεντίνια Χούμα. 2009. «Γλωσσικά λάθη σε σώματα κειμένων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας» “Erreurs de langue dans un corpus de copies d’élèves de grec langue seconde”. *Colloque international sur l’interculturel*, Thessaloniki 12-14 Décembre 2008.

<http://www.frl.auth.gr/sites/congres/interventions/GR/anastassiadis-symeonidis.pdf>

Αναστασιάδη-Συμεωνίδα, Α. & Μ., Μητσιάκη. 2009. «Τα φωνολογικά λάθη στη διαγλώσσα των σλαβόφωνων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας», στα *Πρακτικά του 14ου Διεθνούς Συνεδρίου “Εξελίξεις στην Έρευνα της Γλωσσικής Εκμάθησης και Διδασκαλίας”*, 14-16 Δεκεμβρίου 2007, Θεσσαλονίκη.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδα Α., Ε. Βλέτση, Μ. Μητσιάκη, Β. Μποζονέλος & Β. Χούμα (υπό έκδοση). «Τα γλωσσικά λάθη στο γραπτό λόγο παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών: δεδομένα από τάξεις του ελληνικού γυμνασίου». *7ο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Ελληνική Γλώσσα Η διδασκαλία των νέων ελληνικών στον κόσμο «Σχολεία, μέθοδοι, εξετάσεις»*, ΟΔΕΓ, Μεσολόγγι, 18-20 Σεπτεμβρίου 2008.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδα Α., Ε. Βλέτση & Μ. Μητσιάκη. 2008. «Φωνητικά, Φωνολογικά και μορφολογικά θέματα για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας». *Οδηγός Επιμόρφωσης: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και αγωγή*. Λιθογραφία, Θεσσαλονίκη, 159-176.

2. Εργαστηριακό μέρος

Δραστηριότητα 1η

Παρακολουθούμε ένα απόσπασμα από τη συνέντευξη της Victoria Hislop, βρετανίδας συγγραφέως, σε ελληνική τηλεοπτική εκπομπή. Προσπαθούμε να καταγράψουμε κάποια από τα λάθη που κάνει, να τα ερμηνεύσουμε με βάση τη μητρική της γλώσσα και να προτείνουμε με συντομία κάποιους τρόπους διόρθωσής τους.

Δραστηριότητα 2η

Αναλαμβάνουμε σε 3 ομάδες να μελετήσουμε τα γραπτά 3 μαθητών και να κατηγοριοποιήσουμε τα λάθη τους λαμβάνοντας υπόψη τη μητρική τους γλώσσα:

- Ομάδα 1η: Γραπτό 1
- Ομάδα 2η: Γραπτό 2
- Ομάδα 3η: Γραπτό 3

Γραπτό 1

Θέμα Α

Παραγράψτε με λίγα λόγια την τάξη σας στο σχολείο. Μεταγράψτε να γράφεται από βοήθημα ή τάξη, τι υπάρχει μέσα, τι έχει στους πάγκους αν σας αρθραί και ότι άλλο θέλετε. (80-90 λέξεις)

Η τάξη μου είναι ψηλάει ημεδα

Η τάξη μου είναι καθαρά και οργανωμένη

Έχει μερικά βιβλία ποταφισμιά

Η σχολική μου είναι καλό έχω

φίλους τα φρονιά είναι ημεδα

με σιδερό της καρεκλάς είναι

καφέ με σιδερό τις οργάνω

ψηλάει με σιδερό είναι ο δυνατός

Πορτογά με καφέ τις καθίζω

της φρονιά είναι σιδερό με καμινό

Έχω με στο σχολείο καθαριστή

με φίλους σιδερό και είναι

χλωμά σιδερό και με ημεδα

Η παραφίλος είναι σιδερό

με αδελφισμιά Η λαντες είναι

καφέ με σιδερό,

Γραπτό 2

Πρωί οκτώθεκα 8 και μισή η μαμά μου και ο μπαμπάς μου είπε να πάμε μια εφορομή μετά πήραμε ωωμήνη πασάτες, ντομάτες, καβέρη τική

... πέξαμε κριθό, κινδητό, και μετά λησο κουραδ-τόκαμε η μαμά μου έκανε ψάρια να φάμε και φασαγιά μετά πήδαμε να κάνουμε βόλτα και είδαμε μια ποταμι είδαμε ένα παρσί που κουβαλάει της τδόντες μετά πήρα και, έω να κουβαλώ μετά πήδαμε της μαμάς μου και πήδαμε στο σπήτη μας. Και πωλή μου. αρέσε και οαλή φορά φέλω να πώω.

